

Haridus- ja teadusasutuste ning muu avaliku sektori roll struktuurimuutustes ja majandustsüklites

ESPON uuringute KIT ja AMCER üldistusi Eesti kontekstides

KIT koostas geograafilise ülevaate Euroopa territoriaalsetest innovatsioonimudelitest, kuidas innovatsioonipoliitika on piirkondi edendanud, kuivõrd lähtutakse kohalikest eeldustest, kuivõrd välisteguritest.

Rakendusteaduslikud keskused vs uute tehnoloogiate maaletoomine maakondades. Eesti võtmes, Tallinna ja Tartu regionaalne innovatsioonisüsteem tuleb panna KIT tehnoloogiarakenduse ja rakendusteaduse mudelisse, milles teadmused hangitakse väljastpoolt, toetatakse kohaliku loominguilisust, et kohendada piirkonnavälisest teadmuse kohalike arenguvajadusega. Mujal Eestis, maakondades, saab pigem rääkida matkivast innovatsioonimudelitest, milles osalejad lähtuvad olemasolevate uute tehnoloogiate nõ maaletoomisest ja kohandamisest olemasolevasse tootmissüsteemi. Need kaks mudelit esindavad erinevat innovatsiooniraket ning eeldavad põhimõtteliselt erinevat innovatsioonituge. Tallinnas ja Tartus on vajalik tõhus uurimis- ja arendustegevuse soodustamine. Ka maakondades võib anda häid tulemusi hoopis see, kui ergutatakse ühisprojekte suuremate innovatsioonikeskustega. Nõnda saab tugevdada maakonna suutlikkust reageerida kiiresti välistele mõjutajatele nt uue tehnoloogia läbimurretes. Kui aga lähtuda maakondade sisemisest potentsiaalst, siis peab innovatsioonipoliitika keskendumaks vanadelt rakendustelt uutele tehnoloogiatele üleminekule, pidades seejuures eesmärgiks maksimaalse tasuvuse/kasumlikkuse saavutamist kohalikes oludes ja vajadustes.

Kasvata inimkapital! Tühjast võrgustikust ei piisa. Seda rõhutavad nii KIT kui AMCER uuringud, et konvergentsiregioonides on oluline arengumootor ja edutegur kõrgharitud ja oskustega inimkapital. Teadmuse levikul keskus-perifeeria suunal tuleb silmas pidada lihtsat tõsiasja, et teadmus levib konkreetsete, kindla ülesehitusega kanalite kaudu, milleks on kas institutsionaalsed võrgustikud või inimkapital. Nende jaotumine ja geograafia selgitab üsna suures osas teadmusloome ja innovatsiooni ebahõltsat jaotumist piirkondade vahel. Eesti maakondades on tugistruktuure, isegi mitmeid, kuid napib vastava taseme ja erialaspetsiifilise taustaga inimkapitali. Siit ka oluline järeldus KIT-ilt, mida tuleks teadvustada Eestis: inimkapital (selle kvaliteet) avaldab piirkondlikule tootmisele suuremat mõju kui uurimis- ja arendustegevus. St, nõrgemates piirkondades on võimalik inimkapitali tugevdamisel saavutada regionaalset majanduskasvu eelduslikult palju kiiremini kui suuremahulise uurimis- ja arendustegevuse toetamisega. Innovatsioonitoetused ei too tulemust, kui kohapeal puudub innovaator, elluviija. Eesti puhul tähendab see maakondlikes innovatsioonialgatustes tihti seda, et innovatsioon kolib maakonnast Tallinna ja Tartu T&A asutustesse ning konsultatsioonifirmadesse, väljendumata hiljem antud maakonna majandusarengus.

Siiski saab KIT järeldusi innovatsioonigeograafia ja innovatsiooniprotsessi tõhususe kohta üsna mitmeselt tõlgendada. Teadmusloome sisendite tulemuslik kombineerimine ja rakendamine piirkonna majanduse arendamiseks on palju keerulisem kui ühe konkreetse äriplaani elluviimine või tootmistegurite projektipõhine võimendamine. Piirkondliku innovatsiooni (äri)model sisaldab vältimatult suuremaid riske ja kaudsemaid mõjuahelaid kui ühe konkreetse tootmise või ettevõtmise ärimudel.

AMCER-ist väärrib Eesti kontekstis välja toomist regionaalsete innovatsioonisüsteemide (RIS) tüübid ning nn peakorterite efekt. Eestile lähimaks näidiseks oli uuringus Oulu regioon, Ida-Euroopa näited töös puudusid.

RIS valitsemistüüpidega on esindatud alt-üles rohujuure-, võrgustik- ja dirigeeriv mudel. Innovatsiooni haarde alusel jagunevad RIS kohalikeks, interaktiivseteks ja globaalseteks, sõltuvalt

sellest, kas RIS teenib põhiliselt suurfirmade globaalseid huvisid või otsitakse kohalikule innovatsioonivõimekusele ja ressurssidele lisandväärtust.

Peakorteri asukohavalik võib olla regioonile, kuhu see paigutatakse, kas olulisem või teisejärgulisem. 7. RP projektide hindamisel tuli välja, et globaalkompaniide peakorteritega linnad tõmbasid teadusprojekte ligi, samas jäi nende linnade ülikoolide partnerlus teiste Euroopa piirkondade teadusprojektides mõneti tagasihoidlikumaks (võis olla allhanke vm koostöömudel). Järgmine innovatsioonilaine keskendub eelkõige nano-, bio-, teadvuse- ja IT-tehnoloogiatele, mis võib oluliselt kontsentreerida ja ka teataval määral muuta tänast innovatsioonikeskuste ja juhtivate ülikoolide geograafiat. Tulenevalt saab see mõjutama kogu Euroopa linnasüsteemi. Kindlasti annab väiksem ajakaugus Euroopa innovatsioonisõlmedest eeliseid Tallinnale Tartu ees. Samuti võimendab Tallinna innovatsioonipotentsiaali Tallinna-Helsinki edasine integratsioon kaksiklinnana kui ka suurlinnamajandus ja aglomeratsiooniefekt tervikuna.

Avaliku sektori paiknemise mõjusid on ESPON uuringutes käsitletud GEOSPECS. Erilistes piirkondades on avaliku sektori tööhõive osakaal üldiselt kõrgem.